

Borgarting Lagmannsrett

18. desember 2024

Støtteskriv til anke over tingrettsdom

Dom avsagt 05. desember 2024 (24-107565MED-TOSL/01) ankes på grunnlag av prosessuelle kompetansemangler i forbindelse med lovanvendelse, samt bevisvurdering under skyldspørsmål. Tingrettsdommen tilfredsstillende ikke kravene til den juridiske metode, men bygger på rettskilder som overser prinsipielle og reelle hensyn. Jevnbyrdighet- og kontradiksjonsprinsippet er brutt, og retten til rettferdig rettsak (EMK artikkel 6) og effektivt rettsmiddel (EMK artikkel 13) krever ny behandling.

Straffefrihetsgrunner oversett

Forsvaret gjorde i [bevisoppgaven](#) gjeldende vilkårlig forfølgelse og svikt i ledelse. I 20 år har det vært klart at begrunnelseskravet for straff ikke er ivarettatt, og utredninger fra Straffelovkommisjonen, Rusreformutvalget, og Rolleforståelsesutvalget står igjen som vitnesbyrd om en politisk prosess som svikter forpliktelser til menneskerettigheter.

Straff på tilbakeviste premisser er per definisjon vilkårlig. Det følger at lovgiver har et problem – og jurister et ansvar for rettsstaten – og dette er ikke en vanlig straffesak, slik dommen gir uttrykk for. En organisasjon har gått til sivil ulydighet fordi den politiske prosessen har vært på et konstitusjonelt sidespor i 20 år, men straffefrihetsgrunner skjules ved at sivil ulydighet behandles som vanlig profittmotivert kriminalitet.

Det er ille at tingrettsdommer godtok aktors argumentasjon for påstanden om 120 dager ubetinget fengsel, samt betaling av saksomkostninger, er et symptom på et større problem. Fra påtalemyndigheten er det et signal om at forsøk på å underlegge narkotikaloven kontroll ikke aksepteres og at aktivister som står opp for rettssikkerhet skal gjøres et eksempel ut av. Slik håper politi- og påtalemyndighet å begrave et økende problem med rettsløshet etter at påtalemyndigheten i 16 år har sviktet rettssikkerheten. Siden 2008 har statsadvokatene sett

bort fra etiske retningslinjer for å fortsette jakt på syndebukker, og forsvaret hadde forberedt en [sannhets- og forsoningskommisjon](#) for å bøte på skaden.

At aktor satte styringsjuss foran rettighetsjuss er derfor forståelig. I over 40 år har fagfolk fra kriminologi og rettsosiologi påpekt syndebukkmekanismen som drivkraft bak forbudet, men aktor har et [psykologisk incentiv](#) til å beskytte keisere uten klær. Like lite som en israelsk regjeringsadvokat vil belyse anklager om krigsforbrytelser i Gaza, ville aktor avklare om forbudet oppfyller et legitimt formål, og det var tingrettens oppgave å beskytte rettsstaten mot slik taktikk.

Ikke bare har dommere et særskilt ansvar for å sørge for uavhengige, upartiske, og kompetente domstoler, men Rolleforståelsesutvalget påpekte et problem med jurister av aktors kaliber. På grunn av jurister som prioriterer styringsjuss forblir rettighetsjuss uten vekt, men heller ikke dommer ville erkjenne et problem for strafferetten. For dommer Lassen var det ikke domstolenes problem at straff ikke kunne forsvares. Det spilte ingen rolle om påtalemyndigheten videreførte et varig og systematisk angrep mot sivilbefolkningen, og det var uten betydning at fasadebegrunnelser opprettholdt kriminalisering. For tingretten var poenget å opprettholde lovens autoritet, uavhengig av kvalitet, og resultatet er en dom som truer rettsstaten.

Rettsens vurdering av skyldspørsmålet

Tingretten «bemerker at tiltalte har fremmet, og fått prøvd», argumentasjonen tidligere, senest i Oslo tingretts rettskraftige dom fra 14. juni 2022, men det stemmer ikke.

Akkurat som dommer Lassen, nektet dommer [Heggedal](#) den gang kontradiksjon. Verken bevis på vilkårlig forfølgelse eller ledersvikt ble tillatt ført, og akkurat som tingrettens behandling i denne runde etterlot dommen av 14. juni 2022 et [behov](#) for å belyse et rettsløst rom. Rettsutvikling på et avgjørende område var nødvendig fordi dommer og påtalemyndighet beskyttet ruspolitikken fra konstitusjonell kontroll, og det var av hensyn til rettsikkerhet at sivil ulydighet fortsatte.

Som leder for Alliansen for rettighetsorientert ruspolitikk (AROD), opplevde tiltalte et ansvar å få den politiske prosessen på rett kjøll etter at rusreformen feilet. Avvisningen av Rusreformrapporten og Prop. 92 L (2020-21) var andre gang lovgiver ikke ville akseptere utredninger som avdekket et problem for forbudslinjen. Derfra har statsadvokater lederansvar for å sikre integritet i straffesakskjeden, og så lenge straff er involvert tilhører det domstolene å kontrollere den politiske prosessen. Dommer Lassen erkjenner dette ved å vise til at «spørsmålet om domfellelse for overtredelse av straffeloven § 231 er i strid med Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8 er grundig prøvd av Høyesterett i HR-2022-731-A».

Det er derfor domstolenes oppgave å beskytte mot vilkårlig forfølgelse, men Lassen tar feil når hun hevder at spørsmålet «er grundig prøvd».

Tiltalte brukte sin forklaring i hovedforhandling på å vise at domstolen umulig kan bygge autoritet på denne dommen. Problemet med fasadebegrunnelser ble gjennomgått og forstått, og forsvarers prosedyre dokumenterte flere eksempler hvor FNs menneskerettighetsapparat retter den samme kritikken mot forbudet. Allikevel, heller enn å besvare kritikk som må imøtegås, fremlegger administrator HR-2022-731-A som bevis på at forbudet oppfyller et legitimt formål. I dommens side 5-6 klipper og limes det fra en dom som forsvaret har vist er uten vekt, og mangelen på rettsutvikling er påfallende.

Tingrettens misbruk av HR-2022-731-A

I HR-2022-731-A kommer Høyesterett til at forbudet oppfyller et legitimt formål ved å vise til lovgivers signal. Fordi et flertall på stortinget er bekymret for signaleffekten av avkriminalisering, ser Høyesterett det «slik at kriminalisering av befatning med narkotika fortsatt har et legitimt formål», men ettersom utredninger i 20 år har avvist straff, og stadig flere land legger til grunn at kuren er verre enn sykdommen, overses reelle hensyn.

Om et regulert marked er bedre egnet enn et kriminelt marked, kan ikke forbudet oppfylle et legitimt formål. Det er umulig, og ettersom stadig flere land regulerer cannabis for å beskytte folkehelse, må norske jurister akseptere at formålet med loven er oppgitt. Ideen opprinnelig var et narkotikafritt samfunn, og lovarbeidet tok form ut fra et ideal som er historie. I stedet er folkehelse den nye målestokken, og det er tvilsomt om forbudet gjør folkehelsen bedre. Det er langt mer sannsynlig at folkehelsen forverres, og av denne grunn regulerer stadig flere land cannabismarkedet.

Tingretten tar derfor feil når dommer hevder at «spørsmålet om domfellelse for overtredelse av straffeloven § 231 er i strid med Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8 er grundig prøvd av Høyesterett i HR-2022-731-A». Det må en rettighetsanalyse til for å avgjøre om individets rett til frihet er tilstrekkelig vektlagt i forhold til samfunnets behov for beskyttelse. Denne veier måloppnåelse og forholdet mellom mål og middel, men både lovgiver og Høyesterett ser bort fra dette.

Lovgiver har alltid tatt for gitt at forbudet oppfyller et legitimt formål. Hver utredning har blitt begrenset i mandat for at ruspolitiske utfordringer skal løses innenfor rammene av et forbud, og når Høyesterett konkluderer «at kriminalisering av befatning med narkotika fortsatt har et legitimt formål» viser dommen til side syv i helse- og omsorgskomiteens innstilling til Stortinget¹, hvor medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, og Fremskrittspartiet går imot rusreform og forslaget om en generell avkriminalisering av narkotika. Det er verdt å legge merke til at Høyesterett i denne forbindelse overser kognitiv dissonans, for når samtlige av komiteens medlemmer på side én er enige om at «Rusreformen er en erkjennelse av at rusproblematikk i hovedsak er en helseutfordring og med det et anliggende for helsetjenesten, og ikke for justissektoren», på hvilket grunnlag vil flertallet videreføre straff?

---

¹ Inst 612 L (2020–2021)

Hvis rusproblematikk ikke er jussens område, hvorfor opptar narkotikalovbrudd 40 prosent av lovbruddene som behandles av tingrettene?

Hverken Høyesterett eller tingretten besvarer spørsmålet. I stedet brukes fasadebegrunnelser for å straffe, til tross for at retten ble gjort kjent med at førstestatsadvokat Thomas Frøberg har advart mot å gjøre nettopp det. Et hovedankepunkt er derfor at dommen viderefører fasadebegrunnelser som forsvaret har imøtegått. Den samlede fagkunnskap er på tiltaltes side, og det spiller ingen rolle om gode intensjoner fremholdes når 20 år med utredninger viser at kuren er verre enn sykdommen. Signaleffekten av straff er en helt annen enn staten ønsker, og domstolene mister legitimitet når de beskytter keisere uten klær.

Det er dette Høyesterett og tingretten har gjort. Når det gjelder reelle indikatorer som tilbud, etterspørsel, tilgjengelighet, og sosial aksept, er det klart at forbudet ikke har fungert individuelt eller allmennpreventivt. Hadde signaleffekten av straff virket, ville rundt 100 prosent av befolkningen støttet politikken, men realiteten er at politi, politikere og rettsvesen har tapt legitimitet. Det er vanskelig å overdrive den skade som det narkotikafrie idealet har gjort. 200 års rettstradisjon er truet på grunn av jurister setter karriere foran rettssikkerhet, og tingrettsdommen og HR-2022-731-A avdekker et større problem. Rettighetsanalysen fremstår ikke gjort av en uavhengig, upartisk og kompetent rett, men som et bestillingsverk fra Justisdepartementet, hvilket antyder at domstolenes uavhengighet er truet.

Vi vet fra før at Johs Andenæs for 30 år siden var oppgitt over at lovgiver ikke tok faglig innsikt på alvor; at Straffelovkommisjonen var klar på at straff ikke kunne forsvares; at Rusreformutvalget dokumenterte panikk som et problem i lovutformingen; at Rolleforståelsesutvalget har påvist en konflikt hvor rettighetsjuss har blitt nedprioritert på bekostning av styringsjuss; at Riksadvokatens undersøkelser rundt maktmiddelbruk i mindre saker fant systemiske krenkelser; og at fagfolk i 40 år har påpekt sydebukkmekanismen som førende for ruspolitikken.

Det fremstår med andre ord klart at det har vært økende konflikt mellom fagfelt og lovgiver. Straffelovkommisjonen anbefalte derfor i 2002 at domstolene underla den politiske prosessen bedre kontroll – hvilket ikke har skjedd – og lagmannsretten må vurdere om domstolene har valgt klokt ved å stille seg på side med en politisk prosess som er styrt av ekstremister.

Dette er et viktig spørsmål for lagmannsretten å vurdere. Forbindelsen til fortidens vilkårlige forfølgelse er dokumentert i bevisoppgaven, og om vi ser tilbake finner vi at raselover, forbudet mot homofili, og andre heksejakter har som fellestrekk at tilhengerne ønsket å fri samfunnet fra påståtte onder. Fordi målet var antatt å hellige middelet rettferdiggjorde overgriperne de mest horrible handlinger, og den domstol som ikke er enig i at den politiske prosessen er styrt av ekstremister må være plaget av tilsvarende holdninger. Ifølge [FN](#) er ekstremisme «ytterliggående forestillinger eller handlinger der vold anses som et akseptabelt middel for å tvinge igjennom dramatiske samfunnsendringer og oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål», og dette er helt klart en beskrivelse av forbudstilhengerne.

I 60 år har en ekstrem politisk bevegelse splittet familier og kastet titalls millioner mennesker i fengsel. Like lenge har vold blitt brukt for å nå et mål som er lenger unna enn noen gang, og det er domstolenes oppgave å sørge for minoritetsbeskyttelse. Både Straffelovkommisjonen, Rusreformutvalget, og Domstolskommisjonen la opp til slik beskyttelse, men vi har sett at Høyesterett i HR-2022-731-A vektlegger flertallsstyret på bekostning av sitt konstitusjonelle mandat. Det følger derfra at rettssikkerheten ikke er ivaretatt, og at domstolene har sviktet ansvar delegert etter Grunnlovens § 89.

Grunnlovens § 89 gir domstolene «rett og plikt» til å kontrollere den politiske prosessen. Prøvelsesretten ble artikulert for å fremheve betydningen for 200 års rettshistorie og flere hundretusen narkotikasaker har gått igjennom rettsapparatet siden 2010, når Høyesterett begynte praksisen med å beskytte forbudet mot konstitusjonell kontroll.

Det er viktig å påpeke at samtlige kunne ha vært unngått om det ikke var for nedprioritering av rettighetsjuss. Norge kan takke jurister som setter karriere foran rettssikkerhet for at Rolleforståelsesutvalget omtalte ukultur som et problem, og det er i ettertid klart at Justisdepartementet ikke har fulgt opp. Departementet forblir plaget av jurister som ikke vil legge to og to sammen før de får et politisk mandat, men det er klart at fagansvar ikke er ivaretatt. Så lenge mindre inngripende tiltak ikke har blitt vurdert, svikter Justis sitt samfunnsoppdrag, og det er domstolenes oppgave å beskytte minoriteter mot flertallsstyret.

Domstolens uavhengighet

Dette ansvaret var klart i 2010, og det er ikke mindre klart i dag. Rent faktisk, ansvaret for et effektivt rettsmiddel øker med årene, og tingrettens behandling er et problem som må rettes opp om det ikke skal være tvil om domstolenes uavhengighet. Retten bygger på HR-2022-731-A til tross for åpenbare svakheter, men ingen godkjent rettighetsanalyse tar utgangspunkt i lovgivers signal. Når offentlig panikk er påvist, burde Høyesterett heller gjort analysen fra første prinsipper, og det er verdt å merke seg at slik Høyesteretts rettighetssikring fungerer, kan ikke rettigheter trygges før ti representanter på Stortinget får bedre dømmekraft. Om ti politikere fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, eller Fremskrittspartiet tar til fornuft, vil det bli politisk flertall for rusreform og Høyesterett kan konkludere at forbudet ikke lenger oppfyller et legitimt formål. Men hva med retten til effektivt rettsmiddel? Skal de undertrykte være avhengige av at offentlig panikk går over av seg selv, eller har domstolene plikt til å beskytte svakerestilte grupperinger?

Grunnlovslæren er klar på at Høyesterett svikter ved å la lovgiver definere utkommet av rettighetsanalyser. Om domstolen ikke beskytter marginaliserte grupperinger, forlates rettsstatens prinsipper, og lagmannsretten må distansere seg fra en politisk prosess som er formet av ekstremister. Professor i kriminologi Nils Christie [påpekte](#) for 28 år siden idealistisk fanatisme som et problem i ruspolitikken, og selv om «ekstremisme» er et negativt ladet begrep, er definisjonen klar. [Ifølge](#) Store norske leksikon, er «et samfunn som Norge preget av svært bred oppslutning om demokrati, menneskerettigheter og maktfordeling slik dette er

nedfelt i Grunnloven», og det vil være «politisk ekstremt» å frata «minoriteter eller opposisjonelle grunnleggende rettigheter, slik disse er definert i Grunnloven og internasjonale avtaler om menneskerettigheter».

Det er dette forbudstilhengerne har gjort – og det er dette som skjedde i tingretten. Det sivile samfunn hadde forberedt en sannhets- og forsoningskommisjon for å rette opp i større skade, men aktor og dommer motsatte seg fremlegging av bevis som avdekket et problem for rettsstaten. Ved å nekte bevisføring, ble keisere uten klær beskyttet fra å vitne og rettssikkerheten ofret på maktens alter, men dette var en pris som dommer og aktor var villig til å betale for at maktmidler og budsjetter ikke skulle gå tapt.

Et viktig spørsmål som lagmannsretten må vurdere, er hva en slik pris koster i tap av autoritet. Tingrettens behandling avdekker en alvorlig svikt i rettsstaten, for mens redere og byggebransje kan regne med domstolene når økonomiske interesser er truet, viser tingretten at rettssystemet er vendt mot rusbrukere. Til tross for at frihetsrettigheter har krav på bedre vern enn økonomiske rettigheter, finnes det ingen effektive rettsmidler, og de som kjemper for rettssikkerheten straffes med fengsel. Dette er signaleffekten av dommen. Dette er standarden som aktor og tingrettsdommer legger for norsk rett, og det fremstår som klart at 60 års totalitær politikk har gitt en klasse jurister som beskytter forbudet for enhver pris.

Tingrettsdommen må sees i lys av slik ukultur. Narkotikaloven behandles som en hellig ku fordi den gir liv til et enormt maskineri, men det er klart at dommen ikke kan opprettholdes uten at domstolene stiller på feil side av historien. Et rettssystem kan ikke overleve uten prinsippene det bygger på, og riksadvokaten tok gjennom rusreformen [avstand](#) fra kriminalisering for å stå med prinsipper som må veie tungt om en liberal rettstat skal bestå. Det betyr at regjering og justisdepartement befinner seg på side med prinsipper som domstolene må markere avstand fra om rettsstaten skal overleve. Det betyr også at lagmannsretten avslører et større problem i domstolene om anken ikke fører frem, for dommen på 120 dager i fengsel sender et signal om at det ikke finnes noe rettssystem for rusbrukere. Nok et offer gjøres for at budsjetter, maktmidler, og prestisje skal bestå – men denne gangen ofres ikke bare en lovbrøyer. Poenget med sivil ulydighet er ikke bare å fremme rettssikkerhet men å eksponere svikt i rettssystemet, og det har vært besynderlig å observere sakens behandling.

Vi har en dommer som i den offentlige debatten fremstår opptatt av rettssikkerhet og som hyller «dem som våger å stille de store spørsmålene». Dommer gir i media uttrykk for at mange dommere ikke er tilstrekkelig bevisst sitt ansvar for rettsstaten. Hun har [advart](#) mot dommere som bagatelliserer viktige spørsmål, og har påpekt problemet med dommere som «snakker ned» i stedet for å «snakke opp» saker. Dommer har til og med forsvart retten som arena for konfliktløsning og påpekt at «vi må ikke kneble hva jussen skal brukes til i det store demokratiske maskineriet», men i denne saken har hun glemt egne ord. Når det kommer til ruspolitikken, er det ikke lenger domstolenes oppgave å beskytte individet mot maktmisbruk.

Når det gjelder ruspolitikken, er det helt greit å snakke ned rettighetsjuss og ignorere rettsstatsgarantier, og på dette grunnlaget ble bevis avskåret. På dette grunnlaget nektet retten også film- og lydopptak, men hva med domstolenes uavhengighet? *Hvis HR-2022-731-A har mangler, er det ikke viktig å få dem belyst, slik at rettssystemets fundament styrkes? Vil ikke vitner, dokumentarfilm, samt film- og lydopptak fremme rettssikkerhet og folkeopplysning?*

Det fremstår som klart ut ifra [hovedforhandling](#), og ikke minst dommen, at retten ikke ville ha mangler ved rettssikkerheten belyst. Likevel er Domstolskommisjonen i NOU 2020:11 klar på at det «Av hensyn til rettsstaten er (...) viktig å hegne om domstolene som samfunnets sentrale konfliktløser og å sikre befolkningens tilgang til domstolene», og en dommer som motsetter seg prøvelsesretten svikter domstolenes rolle som kontrollør og rettssikkerhetsgarantist.

Når forsvaret vil bevise at ruspolitikken er styrt av keisere uten klær, er signaleffekten av å beskytte lederne fra å forklare seg katastrofal. Om ruspolitikken kunne forsvares, hadde samtlige vitner hatt alt å tjene på å opplyse retten, men flere forsøkte å slippe unna. Tradisjonelt tolkes slikt som motarbeidelse av rettsvesenet, men tingrettsdommer hadde allerede før hovedforhandling bestemt seg for å avvise prøvingsrett og utelukkende dømme etter rettskilder. Til tross for dette, er rettskildelæren klar på både juss og utenomrettslige faktorerens betydning. I tillegg til lov, lovforarbeider, rettspraksis, myndighetspraksis, sedvaner, og rettsoppfatninger er reelle hensyn en sentral rettskildefaktor, og dette vil si vurderinger om resultatets godhet. Her kommer verdier og verdigrunnlag inn, hvilket overses, og dommen er ikke akseptabel i forhold til idealene i den juridiske metode.

Det er på dette grunnlaget klart at skyldspørsmålet må vurderes på nytt. Derfra vil det være klart at ingen domstol kan sidestille sivil ulydighet med vanlig profittmotivert kriminalitet uten å true 200 års rettstradisjon, samt at ileggelse av saksomkostninger og rettergangsbot er uaktuelt.

Saksomkostninger

Retten ilegger saksomkostninger fordi tiltaltes «prosjekt» med å bruke rettssystemet for å fremme rettssikkerhet vurderes som feiladressert. Ifølge aktor og dommer utløser ARODs sivile ulydighet store kostnader for det offentlige. I deres verden er det et ubehagelig prosjekt som grenser til ulovlig påvirkning av aktør i rettsvesenet, og langt større bøter varsles om ikke innsatsen for prøvelsesrett opphører.

Slike trusler er et vitnesbyrd om den skade som forbudet har gjort på rettssystemet. Ileggelsen av saksomkostninger gjør det mindre sannsynlig at andre vil stå opp mot urett, men det er ikke riktig at tiltalte skal bære den økonomiske utgiften for myndighetenes tildekking av et problem for rettssikkerheten. Det er langt mer i samsvar med gjeldende rettsnormer om dommer og politiadvokat i stedet må kompensere det norske folk for den lidelse som svikt i ledelse påfører nasjonen. På grunn av deres slette arbeid, vil straffehjulet fortsette å pine en

allerede tuktet befolkning. Titusener av skjebner blir ofret for at budsjetter, maktmidler og prestisje skal bestå, og dette utgjør en enorm utgift. Det koster statskassa rundt 6.5 milliarder kroner i året at aktor ignorerer etiske retningslinjer og dommer svikter sitt samfunnsoppdrag. I lys av den unødige lidelse som dette påfører den norske befolkning, er det ikke riktig at jeg skal bære den økonomiske utgiften for slikt arbeid. Jeg har tross alt risikert friheten for å stanse et sluk av unødige utgifter for staten, og om kost-nytte hensyn var blitt vurdert ville det vært klart at måloppnåelsen for ruspolitikken er lik null. Dette er dokumentert i bevisoppgaven, og en mer riktig dom ville gitt aktor og dommer en bot i størrelsesorden med den samlede utgift som er forbundet med håndhevelsen av straffelovens § 231.

Rettergangsbot

Av samme grunner bestrides også rettergangsbot. Tiltalte skal ikke lastes økonomisk fordi dommers kompetanse ble bestridt under forhandlingene. En dommer skal i sitt virke styrke verdier som lojalitet, åpenhet, tillit til statsforvaltningen, og faglig uavhengighet og objektivitet, og tingrettsdommer fremstår som oppmerksom på viktigheten av disse kjerneverdiene i foreldretvistsaker. Først når det kommer til ruspolitikken glemmer hun sitt ansvar, og det er grunnlaget for at hovedforhandling ble forstyrret med gjentatte avbrytelser.

Sett fra et konstitusjonsetisk perspektiv var jeg forpliktet til å markere avstand fra en dommer som dekket over svikt i rettsstaten. Jeg var også forpliktet til å gi dommer forståelse av et større bilde enn hun ville akseptere, for siden 2008 har domstolene tatt del i svikten som gjør at rettighetsjuss forblir uten effekt. Rolleforståelsesutvalget påpekte i 2023 slik ukultur som et problem, og lite er mer alvorlig for rettssikkerheten enn dommere som svikter prøvelsesretten. Dette er den [mekanisme](#) som skal sikre staten mot drift i totalitære farvann, og den som nekter prøvelsesrett forhindrer et oppgjør med et grunnlovsstridig prosjekt. Fra et grunnlovetisk ståsted, kan derfor ikke en dommer som motsetter seg prøvelsesrett vise til noen autoritet. I stedet utgjør en slike embetsholdere en trussel mot nasjonen, for hovedforhandlingen ville forløst et kollektivt traume om dommer hadde fulgt sitt oppdrag.

Sviktet faglig uavhengighet og objektivitet

Det er på dette grunnlaget at dommers autoritet ble bestridt. Retten var en mulighet til å ta et oppgjør med en politikk som i 60 år har blitt en stadig større utfordring for lov og rett, men allerede før hovedforhandling var det klart at dommer ikke ville vite om problemet med ruspolitikken. Heller enn å ta grunnleggende svakheter på alvor, ble HR-2022-731-A brukt som påskudd for å avvise prøvelsesrett, og gjennom juss preget av selvmotsigelser ble de ansvarlige for politikken beskyttet fra å vitne.

Det gir tross alt ikke mening å hevde at ruspolitikk er lovgivers område, samtidig som det vises til HR-2022-731-A som kontroll av den politiske prosessen. Det er som å si at rettssystemet under krigen ikke hadde ansvar for deportasjonen av jøder fordi politiet hadde papirarbeidet i orden, men slik juss oppstår når dommere ikke vil gjøre jobben sin.

Det er å håpe at lagmannsretten vet bedre. Godt mulig stiller retten seg på side med prinsipper som må veie tungt om en liberal rettsstat skal bestå, men godt mulig er lagmannsretten så blendet av fiendebilder at domstolen ikke ser forbindelsen til fortidens vilkårlige forfølgelse. Godt mulig mener Lagmannsretten at vonde historiske paralleller gir grunnlag for opprettholdelse av saksomkostninger og rettergangsbot, så jeg tilbyr professor i Statsvitenskap Bernt Hagtvets innsikt:

Ofte glemmer vi at nazismen ikke var en appell til brutalitet og hat. For dem som kom innenfor dens stråleglans, fremsto Hitler som sinnbildet på uegennytte, patriotisme, renhetslengsel, harmonidrøm og nasjonal gjenfødelse. Derfor fikk nazismen en slik tiltrekningskraft. Den ble ikke opplevd som en konfrontasjon med anstendigheten. Nazismen maskerte sin brutalitet som idealisme. Nazismens fatale tiltrekningskraft lå i et estetisk-politisk program for å skape det nye ariske mennesket mot den heslige jøden.²

Her er det bare å bytte ut fiendebilder og overmenneskeideer med drømmen om et narkotikafritt samfunn, så ser vi dynamikken bak ruspolitikken. La oss omformulere:

Ofte glemmer vi at forbudet ikke var en appell til brutalitet og hat. For dem som kom innenfor dets stråleglans, fremsto det narkotikafrie idealet som sinnbildet på uegennytte, patriotisme, renhetslengsel, harmonidrøm og nasjonal gjenfødelse. Derfor fikk forbudet en slik tiltrekningskraft. Det ble ikke opplevd som en konfrontasjon med anstendigheten. Forbudet maskerte sin brutalitet som idealisme. Forbudets fatale tiltrekningskraft lå i et estetisk-politisk program for å skape et rent samfunn fritt for den heslige narkotikaen.

Vi ser hvorfor forbudet har slik appell. Vi forstår også hvorfor NNPFs medlemsblad i smått-og-godt spalten feirer at narkotikaselgere tas livet av andre steder i verden, samt hvorfor dommere og aktorer motsetter seg prøvelsesrett, for i den grad det narkotikafrie idealet lokker vil forbudstilhengerne gå over lik for å trygge samfunnet. Det er dette som har skjedd i 60 år, ettersom forbudsfolk er så preget av fiendebilder og renhetslengsel at målet godtgjør middelet. Vi har derfor lover som skal fremme et narkotikafritt samfunn og dette idealet forfølges med religiøs iver. Det spiller ingen rolle at samfunnet er lenger unna enn noensinne, ei heller om fagfolk bekrefter at mindre inngripende tiltak er bedre egnet; forbudstilhengerne vil straffe seg frem til paradiset, uansett pris, og det er essensen i en dynamikk som ugyldiggjør Grunnloven.

Det betyr at problemet er det narkotikafrie idealet. Forsvaret viste i [tingretten](#) at folkehelse derfor er den nye målestokken, og domstolene kan ikke ta for gitt at forbudet oppfyller et legitimt formål ved å vise til den politiske prosessen. Om et regulert marked er bedre enn et kriminelt, må Straffelovens § 231 vike, og grunnlovslæren er klar på jussens ansvar for å kontrollere lovgiver. Historien gir ingen grunn til å stole på den politiske prosessen, men viser gode grunner for at domstolene må ta oppgaven på alvor, og det er sikker rett at ordre ikke

---

² Bent Hagtvet (red.): Folkemordenes svarte bok (2008) 461

fritar for straffeansvar. Det er dette jeg ville ha dommer til å forstå i hovedforhandling. Rettighetsjussen vokste frem etter andre verdenskrig fordi Naziregimet viste hvor galt det kan gå når totalitære tendenser ikke tas tak i. En dommer som nekter prøvelsesrett graver ikke bare egen grav, men setter nasjonen i en umulig situasjon, og på samme måte som domstolene hadde plikt til å beskytte jøder mot vilkårlig forfølgelse i 1942, har domstolene ansvar for å gjøre det samme på rusfeltet i dag.

Alt som kreves er at en borger står opp for rettigheter. Derfra er prøvelsesretten et kjernepunkt i rettsstaten, men dommer Lassen stiller på side med tyranniet, og det er derfor hun ble omtalt som inkompetent. Dette var ikke ment som en fornærmelse, men som stikkord til videre innsikt. Inkompetanse er tross alt det beste som kan sies om en dommer som oppretter et fiktivt skille mellom juss og politikk som påskudd for å se vekk fra ansvar, for domstolene fremstår verken uavhengige eller upartiske når de vektlegger rederes økonomiske rettigheter samtidig som rusbrukeres frihetsrettigheter ignoreres. Ettersom 40 prosent av sakene i tingrettene er berørt, fremstår det i stedet som om tingretten beskytter et system som ikke vil gå i seg selv, og borgere plikter å si ifra.

Det var dette som skjedde gjennom forhandlingene i tingretten. Tiltalte ville vise problemet med å nekte prøvelsesrett basert på HR-2022-731-A, men dommer ville ikke høre. Hun viste ingen interesse for reelle hensyn, og det var i situasjoner hvor dommer forsøkte å hindre en utvidelse av skylapper at konflikt oppsto. Som Professor Jørgen Aall har sagt, ligger etter norsk rett «kompetansen til å prøve lovens forhold til Grunnloven og konvensjonen hos de alminnelige domstoler, ikke egne forfatnings- eller forvaltningsdomstoler som i mange andre land. Og den ligger ikke bare hos Høyesterett; dommerfullmektigen i Grukkedal kan sette loven til side som stridende mot Grunnloven».³

Dommeren ble gjort kjent med dette. Hun nektet allikevel kontradiksjon, og det sier mye om hvor tomme rettsstatsgarantier er i vår tid at prøvelsesretten ikke anerkjennes. Den politiske prosessen har sviktet i 20 år, og ettersom straffelovens § 231 ikke kan forsvares prinsipielt, ville en dommer som fulgte sitt oppdrag satt rettigheter på dagsorden. En kompetent dommer ville markert avstand fra en politisk prosess som er styrt av fanatikere, og ikke lyttet til en aktor som var så skamfull over sitt virke at hun fryktet lydopptak av rettsforhandlinger. En dommer som var kompetent ville tatt på alvor at fagfolk som Ragnar Hauge i 2008 [advarte](#) mot den politiske prosessen som et demokratisk problem, og [siter](#) Andenæs på at ruspolitikken har overlevd frem til i dag takket være justisministere som snakker før de tenker. Dette var Andenæs sin konklusjon etter avvisningen av straffelovkommisjonen, og tiltaltes konflikt med retten må sees i lys av den skade som nedprioriteringen av rettighetsjuss har gjort på rettsstaten.

---

³ Jørgen Aall, *Rettsstat og menneskerettigheter* (2011) s.92.

Jeg står derfor inne for samtlige kommentarer. Ruspolitikken er og forblir en grotesk monstrositet og forbudet fortsetter å være en advarsel om hva det koster å forsvare keisere uten klær. Ingen er tjent med dommere som svikter prinsippene landet bygger på, og hvis jurister er krenket over historisk og prinsipiell kontekst, er det bedre å stille seg på riktig side av historien. Uten prinsipiell grunn er det uansett begrenset hvor lenge en justisminister kan «snakke opp» tillit, og det blir stadig mer opplagt at Norge ikke har et fungerende rettssystem. Tingrettens forsøk på å dekke over et grunnleggende problem er dømt til å slå tilbake, og jo flere dommere som trækker på rettsstatsgarantier, desto raskere vil borgerne få øynene opp for hva som skjer.

Det er derfor ingen løsning å reagere med straff og bøter på sivil ulydighet. Rettssystemet må i stedet erkjenne behovet for nytenkning, ettersom systemets overlevelse avhenger av konstitusjonelt kart og kompass. Det er dette forsvaret tilbyr. Etter rusreformens kollaps står rettsvesenet igjen uten prinsipielt fundament, hvilket bør være en vekker, og det er å håpe at ny innsikt når frem før domstolenes uavhengighet er en saga blott.

Med hilsen

A handwritten signature in black ink that reads 'Roar Mikalsen'. The signature is fluid and cursive.

Roar Mikalsen

Leder for Alliansen for rettighetsorientert ruspolitikk